

Hup! Den boom in!

Klim mee in je eigen stamboom
en ontdek je roots

Een spannend lespakket voor de
Tweede Graad - Lager Onderwijs

Wie was Mieke? ▾

Mieke Willekens (1900-1981) werd geboren als Maria Odrada Willekens. Ze was de dochter van Ludovicus Gustavus Willekens en Maria Clementina Van Dingenen. Het paar kreeg twee kinderen: Mieke en Gustaaf.

De vader van Mieke was postoverste in Balen en daarom kreeg ze al snel de bijnaam 'Mieke Post'. Maar ook haar grootvader was een bekend figuur. Mieke was namelijk een kleindochter van Dominicus Van Dingenen, in de volksmond 'Muun' genoemd. De familie Van Dingenen was in de 19de eeuw één van de belangrijkste families van Balen. Tegen de Eerste Wereldoorlog bezaten zij twee derde van de grote handelszaken in ons dorp.

Beste Leerkracht,

Niets is zo leuk als speuren naar je roots en te klimmen in de eigen stamboom. Elke familie heeft immers een eigen verhaal en ook elk kind heeft daarin een uniek plaatsje. Door middel van het educatieve pakket 'Hup! Den boom in!' kunnen kinderen uit de tweede graad (lager onderwijs) kennis maken met het eigen verleden en hun identiteit.

Ben ik misschien wel familie van ...? Wie waren mijn voorouders én hoe leefden zij? Samen met Mieke gaan de kinderen, stap voor stap, op zoek naar hun eigen geschiedenis en denken ze na over de herkomst van hun voorouders. In zes boeiende lessen neemt Mieke de leerlingen mee in hun speurtocht:

- **Pagina 4** Les 1 - Mijn familieboom
- **Pagina 10** Les 2 - Op speurtocht in het verleden
- **Pagina 18** Les 3 - Archiefbezoek
- **Pagina 26** Les 4 - Mijn familienaam
- **Pagina 34** Les 5 - Mijn eigen familiegeschiedenis
- **Pagina 40** Les 6 - Op reis in het verleden

Niet alleen de eigen familie staat daarin centraal, ook het historisch tijdsbesef wordt telkens aangescherpt. Leerlingen maken zo op speelse wijze kennis met de verschillen tussen de eigen leefwereld en die van hun grootouders.

Dit pakket is in de eerste plaats gericht op de leerlingen en hun eigen ontdekkingstocht. Daarnaast bevat het pakket ook steeds een luik voor de leerkracht, die de kinderen per les zal begeleiden. Maar er zitten ook enkele leuke excursies in. Tijdens les 3 wordt bijvoorbeeld een uitstap naar het archief- en documentatiecentrum van Erfgoed Balen voorzien en in les 5 kunnen de grootouders een klasbezoekje brengen.

Meer dan ooit tevoren hebben leerlingen diverse achtergronden. Ook dit pakket hield rekening met die diversiteit en voorziet ruimte om de eigen familiestamboom flexibel aan te vullen op basis van de persoonlijke gezinssituatie of etnische achtergrond. Uiteraard moet steeds omzichtig worden omgesprongen met eventuele gevoeligheden. Dat spreekt voor zich. We raden alvast aan om bijzondere aandacht te hebben voor leerlingen die weinig of geen materiaal mee hebben naar de klas of individuele leerlingen ook de ruimte te geven om al dan niet over hun eigen familiegeschiedenis te vertellen.

Hoog tijd om van start te gaan...

Hup! Den boom in!

Ga je met je klas aan de slag met dit educatieve pakket? Laat het ons zeker even weten via info@erfgoedbalen.be én maak zeker een afspraak voor een bezoek aan ons Archief- en Documentatiecentrum. Bij ons ligt alvast een leuke verrassing te wachten die goed van pas zal komen!

Erfgoed Balen
Oud Gemeentehuis - Vaartstraat 29, Balen
Info@erfgoedbalen.be - Tel 014 74 41 70

Mijn familieboom

Deze les is de eerste les uit het educatieve pakket. Hierin maken de kinderen kennis met het personage Mieke, met het concept van een familieboom en vullen ze hun eigen familieboom in. Op het einde van de les krijgen de leerlingen de opdracht om zelf meer informatie op te zoeken over hun familie. Daar wordt de komende lessen verder op ingegaan.

Essentie les van de les:

In deze les ontdekken de leerlingen de terminologie van verschillende familieleden en hun verwantschappen (o.a. mama, papa, oma, opa, dochter, zoon, broer, zus) aan de hand van het personage Mieke. Ze beseffen dat iedereen een eigen individuele geschiedenis heeft en staan stil bij het concept van tijd (vroeger, verleden, heden, later).

Voorkennis:

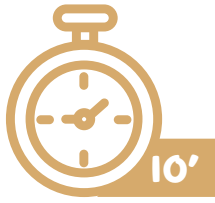
De familierelaties binnen het koningshuis, indien het voorbeeld van de familieboom van prinses Elisabeth wordt gebruikt. Indien niet, kan de leerkracht zijn/haar eigen familieboom als voorbeeld gebruiken. Er is echt geen verdere voorkennis nodig.

Benodigheden en voorbereiding:

1. Bijlage leerkracht:
 - Brief van Mieke (inleiding)
 - Brief Mieke (slot)
 - Tekening of foto Mieke
 - Informatie over de familieleden
 - Stamboom koningshuis
2. Werkbladen bij de les
3. Brief ouders meegeven i.v.m. informatie en fotomateriaal over hun eigen familie

Eindtermen:

- **Mens en maatschappij - Tijd:**
3.6 Hun afstamming aangeven tot twee generaties terug.
- **Leren leren:**
5. De leerlingen kunnen eenvoudige problemen op systematische en inzichtelijke wijze oplossen.
- **Muzische vorming - beeld:**
1.2 Door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.

Inleiding

Kennismaking met Mieke:

De leerkracht heeft een enveloppe mee met foto's van het personage Mieke en haar familie. In de enveloppe zit ook een brief, gericht aan de leerlingen.

De leerkracht leest de brief voor en vertelt de leerlingen dat de brief al meer dan 100 jaar (een eeuw) oud is.

Materiaal

- Brief Mieke (inleiding)
- Foto Mieke (kan geprojecteerd worden)
- Informatie over de familieleden van Mieke (Deze info zit in de map bij de werkblaadjes. Druk af en stop deze samen met de brief in een enveloppe.)

Vrije exploratie:

De leerkracht bespreekt de brief en de term "familieboom" a.d.h.v. een reeds ingevulde familieboom (familieboom prinses Elisabeth) die geprojecteerd wordt.

De leerkracht bespreekt hierbij de termen: Ouders, grootouders, stiefouders, broers, zussen, zoon, dochter. Schenk ook aandacht aan de symbolen bij de geboortedatum °, huwelijksdatum x en de sterfdatum +.

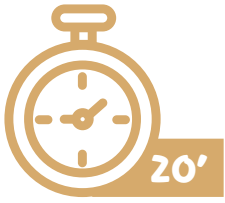
Materiaal

- Ingepulde familieboom koningshuis

Mogelijke vraagstellingen:

- Dit is een familieboom, wat zou dat zijn?
- Wat komt er allemaal op de familieboom?
- Waar plaats je de ouders?
- Waar plaats je de grootouders?

Midden

►► Groepsopdracht (bijvoorbeeld per 2):

De leerlingen krijgen werkblaadjes met een sjabloon van een lege familieboom. Daarnaast krijgen ze Informatiefiches van de familieleden van Mieke. Op de fiches staat een foto en een beetje informatie over de persoon.

De leerlingen krijgen de opdracht om de familieboom van Mieke te maken aan de hand van een soort "cluedospel".

Materiaal

- Werkblaadjes les 1 (stap 1 en 2) met invulvragen
- Uitgeknipte informatie bij de familieleden

►► Stap 1: Foto's bekijken

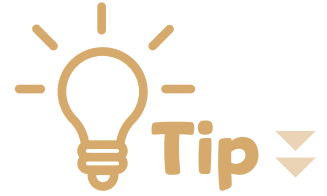
We bekijken de foto's op de informatiefiches. De leerlingen voeren enkele opdrachten uit:

- Leg alle jongens en alle meisjes samen.
- Sorteert de foto's van duidelijkste naar onduidelijkste foto.
- Je kan de foto's ook laten sorteren volgens een zelfgekozen criterium.
- Ik zie, ik zie wat jij niet ziet. 1 leerling kiest een persoon uit. De andere leerling(en) van het groepje moeten ontdekken welke persoon. Dat kan je door ja-nee vragen te stellen.

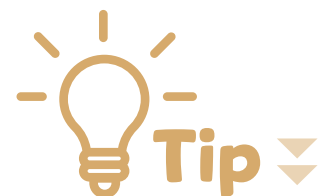
►► Stap 2: Invullen familieboom

Mieke geeft tips om de familieboom goed in te vullen (tips staan ook vermeld op het werkblad):

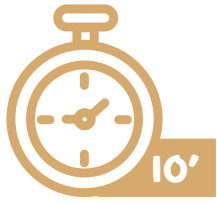
- Mijn mama was de dochter van Dominicus Van Dingenen, die ook wel 'Muun' werd genoemd. **Maria Clementina Van Dingenen**.
- Mijn papa werkte in het allereerste postkantoor te Balen. **Ludovicus Gustavus Willekens**.
- Mijn broer is geboren op 27 november 1906. **Petrus Louis Gustaaf Willekens**.
- Mijn oma (langs mijn mama's kant) noemden ze 'Moe Berg' omdat ze in de straat Berg woonde. **Maria Rosalia Van Vlerken**. Van mijn opa langs mijn papa's kant weet ik alleen dat hij Pierre Jean Willekens heette. **Petrus Joannes Willekens**.
- Mijn voornamen zijn dezelfde als die van mijn oma langs mijn papa's kant. **Maria Odrada Volders**.

Je hebt 1 informatiefiche over de familieleden van Mieke nodig per groepje. Voorzie voldoende sets om de leerlingen in kleine groepjes te laten werken.

Eventueel data situeren op de tijdlijn.

Slot

Stap 3: De leerlingen vullen hun eigen familieboom aan

Voor elke familie kan je zo een familieboom opmaken, ook voor jezelf. Kan je zelf uit je hoofd al je eigen familieboom maken? Probeer eens...

Aan de hand van enkele eenvoudige invulformulieren en documenten kunnen de kinderen de gegevens van de familie van Mieke invullen.

Materiaal

- Werkblaadje les 1 (stap 3) met invulvragen
- Brief Mieke (slot)

Klassikaal gesprek:

- Welke info zou je allemaal in je eigen familieboom kunnen plaatsen (voornaam, familienaam, geboortedatum, geboorteplaats, sterfdatum, sterfplaats, beroep, ...).
- Weet jij nog meer informatie over je familie, noteer het naast de foto.
Vermoedelijk lukt het de leerlingen nog niet om de familieboom helemaal in te vullen.
- Hoe kunnen we dat oplossen?
- Ga de komende dagen op zoek naar info bij je ouders/grootouders. Misschien vind je ook foto's van je familieleden? Dat mogen oude of recente foto's zijn. Als je geen foto's vindt, mag je ook iets meebrengen dat met je familie te maken heeft. Een document, een voorwerp, ...

In les 5 krijgen de leerlingen opnieuw tijd om hun familieboom aan te vullen, ook met foto's. In les 2 onderzoeken de leerlingen hoe je meer te weten kan komen over hoe ouders en grootouders vroeger leefden.

Slot

Tot slot wordt er nog een brief van Mieke voorgelezen:

Bijlage

- Brief Mieke inleiding: druk af en stop in een enveloppe.
- Tekening of foto Mieke: kan geprojecteerd worden.
- Informatiefiches over de familieleden van Mieke: druk af, knip uit en stop in de enveloppe.
- Inge vulde familieboom koningshuis.
- Werkblaadjes les 1 (Stap 1, Stap 2 en Stap 3).
- Brief Mieke slot: druk af en stop in een enveloppe.
- Begeleidende brief voor ouders.

Op speurtocht in het verleden

Essentie les van de les:

In deze les ontdekken we wie de opa was van Mieke, Dominicus Van Dingenen, en hoe hij leefde. Op die manier ontdekken de leerlingen dat men vroeger anders leefde. Daarnaast staan we ook stil bij de vraag hoe we informatie van vroeger terug kunnen vinden en bij het feit dat ons leven gedocumenteerd wordt. Tot slot denken de leerlingen zelf na over vragen die ze zouden kunnen stellen aan hun (groot)ouders (of aan de bezoekende grootouder in les 5).

Voorkennis:

Les 1: Mijn familieboom

Benodigheden en voorbereiding:

1. Werkblad bij de les
2. Documenten uit de bijlage

Eindtermen:

- **Mens en maatschappij - Tijd:**
 - 3.6 Hun afstamming aangeven tot twee generaties terug.
 - 3.8 Kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijden evolueert.
 - 3.9 Tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
- **Mens en maatschappij - Ruimte:**
 - 4.3 Kunnen in een praktische toepassings situatie op een gepaste kaart en op de globe evenaar, de polen, de oceanen, de landen van de Europese Unie en de werelddelen opzoeken en aanwijzen.
- **Wetenschappen en techniek - Techniek:**
 - 2.5 Kunnen illustreren dat technische systemen evolueren en verbeteren.
- **Muzische vorming - Beeld:**
 - 1.1 Kunnen door middel van kunst- en beeldbeschouwing een persoonlijk waardeoordeel ontwikkelen over beelden en beeldende kunst van vroeger, van nu en van verschillende culturen.
 - 1.2 Kunnen door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.

Inleiding

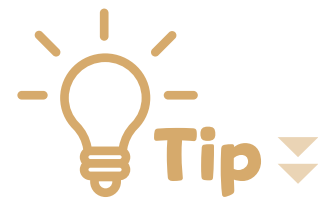
Intro: Brief Mieke

Dag allemaal, hier ben ik weer.

Zoals jullie al weten, speel ik graag winkeltje. Vorige keer ontdekten jullie al dat mijn grootvader ook veel winkels had in Balen.

Tegenover het vrijetijdscentrum De Kruerie staat er vandaag nog een kapelletje, genoemd naar mijn grootvader. De mensen kennen het als het 'kappelleke van Muun', wat kort is voor Dominicus. Hij was dus blijkbaar best een bekende persoon. Toch weet ik nog steeds niet zoveel over hem. Daarom wil ik vandaag als een detective op zoek gaan naar het verleden van mijn grootvader. Helpen jullie mee zoeken?

Mieke

Situeer de kapel van Muun op een kaart (gelegen in de Berg).

Materiaal

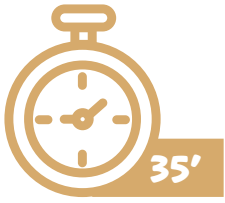
- Brief Mieke (inleiding)
- Foto kappelleke Muun

Vrije exploratie:

Bouwstijloefening:

- Bekijk het kapelletje van Muun.
- Wat valt op? **Patroon gemaakt met verschillende kleuren van bakstenen; twee kruisen; ...**
- Welk gevoel roept dit kapelletje op?

Laten we nu eens bestuderen wie Dominicus, oftewel 'Muun', was.

Midden

Werkvorm: Klassikale bespreking

Laten we eens op zoek gaan naar hoe Dominicus geleefd zou hebben. Eerst krijgen jullie daarvoor twee kopieën van hele oude documenten te zien. Als je te weten kan komen wat erop staat, dan krijgen jullie van Mieke een beetje meer informatie over Dominicus.

We bespreken 5 onderwerpen:

1. Geboorteakte met vertaling
2. Overlijdensakte met vertaling
3. Brief Mieke met extra informatie over haar grootvader
4. Handel en industrie
5. Transportmiddelen

Materiaal

- Werkblaadjes Hoofdstuk 1
- Afbeeldingen: brouwerij, herberg, kolenhandel, molen, winkel vroeger, paard en kar, stoomtrein, fiets, ...
- Filmfragment verkeer: onderweg
- Vereenvoudigde kaart Balen centrum
- Tijdlijn

Onderwerp I

Geboorteakte met vertaling

Mieke bezorgde ons dit oude document. Dat zou ons meer moeten kunnen vertellen over haar opa.

- In welke taal is dat document geschreven? Nederlands.
- Welk document zou dat kunnen zijn?
- Wat is een akte? Dat is een officieel document.
- Zijn de letters hetzelfde als nu?
- Ga als een detective op zoek naar de naam van Dominicus in het document. Vind je ook de naam van de vader van Dominicus?

Brainstorm:

- Ook jullie hebben een geboorteakte. Ook jullie ouders en grootouders en verre voorouders. Waarom zou dat interessant en belangrijk zijn? (Informatie gaat niet verloren, zo weet iedereen dat je bestaat, zo onthouden we dingen uit het verleden ...)

Materiaal

- Geboorteakte

Onderwerp 2 >>

Overlijdensakte met vertaling

Van Mieke kregen we ook nog een ander officieel document.

Welk woord geven we aan een officieel document? **Akte.**

- Welke verschillen zie je met het Nederlands van vandaag?
Andere letters, lange zinnen, vreemde woorden, ...
- Kan je er achter komen wat dit document zou zijn?
- Ga als een detective eens op zoek naar de naam van Dominicus in het document.
Vind je ook de namen van zijn zonen?
- Waarom zou het belangrijk zijn dat dit document ook bewaard wordt?
Waar worden deze documenten bewaard? **Lokaal bestuur en archief.**

Materiaal

- Overlijdensakte

Onderwerp 3 >>

Brief Mieke met extra informatie over haar grootvader

Nu jullie ontdekt hebben wanneer Dominicus geboren en gestorven is, krijgen jullie van Mieke een beetje meer informatie.

Materiaal

- Brief Mieke

Hallo allemaal,

Mijn opa, Dominicus Van Dingenen, werd geboren in 1832 in Meerhout. Toen hij 26 werd, trouwde hij met mijn oma Rosalia die ook van Meerhout afkomstig was. Samen verhuisden ze naar Balen en kregen ze acht kinderen.

De hele familie was heel vindingrijk en iedereen werkte hard. Tegen 1900 hadden ze een winkel, een café, een vuurmolen, een melkerij, een kolenhandel, een brouwerij én een aannemersbedrijf. Veel van deze bedrijven lagen rond het huis van Dominicus. Hij noemde zijn huis 'In den Boulevard'. Dominicus stierf toen hij 56 jaar werd. Ik heb mijn opa nooit gekend.

Mieke

Onderwerp 4 ▶▶

Handel

We weten nu dus zeker dat Dominicus veel handelszaken in zijn bezit had.

- Welke gebouwen waren volgens jou van Dominicus en waarom?
Patroon in stenen.
- Kies het gebouw dat jij het mooiste vindt, kijk er nog eens goed naar en sluit je ogen. Hoe zou de binnenkant er volgens jou uitzien?
- Eén van zijn bedrijven was een kolenhandel. Bestaat dat vandaag nog in Balen? Waar gebruikte men vroeger kolen voor?
Verwarming, koken, machines aandrijven, ...
- Hoe doet men dat nu?

Materiaal

- Foto's gebouwen van de familie Van Dingenen en willekeurige huizen in Balen

Onderwerp 5 ▶▶

Transportmiddelen

Kijk even mee naar een kaart van de provincie Antwerpen.

In de tekst lezen we dat Dominicus van Meerhout afkomstig was.

- Als wij vandaag naar Meerhout willen gaan, hoe kunnen we daar dan geraken?
Auto, bus, fiets, ...

Maar dat was helemaal anders toen Dominicus leefde, de auto's zoals nu bestonden nog niet.

- Hoe zou Dominicus dan toch van Meerhout naar Balen kunnen verhuizen? Kan jij dat achterhalen via de kaart?
Paard en kar, te voet, ...

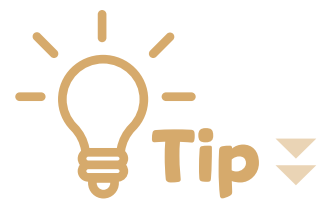
Nakomelingen van Dominicus hebben verre reizen gemaakt, bijvoorbeeld naar Japan. Japan aanduiden op de wereldkaart of wereldbol in de klas.

- Als wij vandaag naar Japan willen gaan, hoe kunnen we daar dan geraken? **Vliegtuig, trein.**
- En hoe moest Dominicus er geraken? **Stoomtrein en stoomboot.**
- Waarom met de stoomboot?

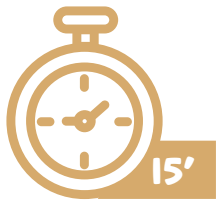
Kan je naast de paard en kar, de stoomtrein en de stoomboot nog een ander vervoersmiddel vinden waarmee Dominicus zich kon verplaatsen? **Fiets, tram, ...**

Materiaal

- Afbeeldingen: paard en kar; stoomtrein; fiets; ...
- Kaart provincie Antwerpen

Hier kan je de foto's van de stoomtrein, de paard en het kar en de fiets tonen en deze voertuigen bespreken.

Slot

Brief Mieke

Dag iedereen,

Ik ben al heel wat meer te weten gekomen over mijn opa, Dominicus Van Dingenen. Heel erg bedankt om me te helpen zoeken!

Maar nu ben ik zelf ook wel benieuwd... Hoe zit het eigenlijk met jouw grootouders? Want toen mijn opa Dominicus leefde, waren heel wat dingen anders dan vandaag. En mogelijk leefden jouw grootouders of ouders ook wel heel anders? Je grootouders konden zich misschien ook nog niet zo makkelijk met het vliegtuig verplaatsen toen ze klein waren. En misschien droegen ze ook hele andere kleren dan nu. Volgens mij kan je daar ook wel wat meer over te weten komen. Gaan jullie ook op onderzoek?

Mieke

Vraagstelling

- Stel dat jullie willen te weten komen hoe het vroeger was bij je ouders of grootouders, hoe zou je dat te weten kunnen komen? Je zou het hun inderdaad kunnen vragen! Je wordt dan een echte 'interviewer'. Een interviewer is iemand die vragen stelt aan een andere persoon.
- Waarover zou je dan meer te weten willen komen? Dit zijn enkele thema's waar je vragen over zou kunnen stellen. Probeer er eens zelf vragen bij te verzinnen.

Als leerkracht kies je nu enkele thema's uit waarrond de leerlingen kunnen werken (zie hieronder). Bijvoorbeeld:

- Naar school
- Op reis
- Eten
- Kledij
- Vervoer
- Speelgoed
- Muziek
- Naar de kerk - religie

Sta ook even stil bij wat goeie vragen zijn. Geen ja/nee vragen, mogelijke bijvragen bij een vraag voorzien...

Opdracht

Klassikaal stel je samen met de leerlingen vragen op rond enkele van bovenstaande thema's. Daarna heb je twee opties:

- Je geeft de leerlingen de opdracht om de vragen te stellen aan een grootouder die op bezoek komt in les 5.
- Je geeft de leerlingen de opdracht de vragen te stellen aan hun ouders/grootouders. De bespreking komt aan bod in les 5.

Bijlage les 2

- Brief Mieke inleiding: druk af en stop in een enveloppe.
- Brief Mieke midden: druk af en stop in een enveloppe.
- Afbeelding Dominicus Van Dingenen met ID: kan eventueel geprojecteerd worden.
- Afbeelding Kapelleke van Muun: projecteren op het bord.
- Geboorteakte Dominicus Van Dingenen.
- Overlijdensakte Dominicus Van Dingenen.
- Afbeeldingen: brouwerij, herberg, kolenhandel, molen, winkel vroeger, paard en kar, stoomtrein, fiets, ...
- Foto's gebouwen van de familie Van Dingenen en willekeurige huizen in Balen.
- Vereenvoudigde kaart Balen-Centrum.
- Tijdlijn waarop belangrijke familiemomenten staan.
- Wereldkaart of wereldbol (in klas).
- Kaart provincie Antwerpen.
- Brief Mieke slot: druk af en stop in een enveloppe.

Bezoek aan het Archief- en Documentatie- centrum van Erfgoed Balen

Voorkennis:

In deze les komen kinderen in contact met een archief- en documentatiecentrum, de functies van een archief en het beroep van de archivaris. De les bestaat uit twee delen: een voorbereiding in de klas en een opdracht in het archief zelf.

We raden ten zeerste aan om een lokaal archief- of documentatiecentrum te bezoeken, ook al zal het een verplaatsing inhouden. Een bezoek zal de leerlingen veel meer bijblijven en bovendien de stap verkleinen voor een eventueel (zelfstandig) archiefbezoek later. Het zal ook een bijzondere ervaring zijn om met echte historische documenten in contact te komen.

Neem dus zeker even contact op met Erfgoed Balen voor een afspraak! Naast een bezoek aan het archief en documentatiecentrum is het ook mogelijk om een stapje in het Kruiermuseum te zetten met de klas (op dezelfde locatie in het Oud Gemeentehuis)!

Essentie van de les:

In deze les ontdekken kinderen wat een archief is en ondervinden ze het belang van een archiefdienst en van het bewaren van materiaal.

Voorkennis:

Geen

Benodigheden en voorbereiding:

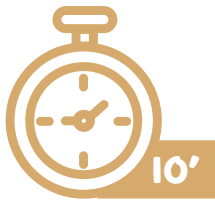
- Brief aan de archivaris (zie laatste pagina).
- Documenten uit de bijlage: afprinten en meenemen. Sommige documenten kunnen vervangen worden door documenten die de archivaris voorziet.
- Werkblaadjes: afprinten en meenemen.
- Film over het archief www.erfgoedbalen.be/den-boom-in.
- Potloden om te noteren op de werkblaadjes.

Het is handig om vooraf contact op te nemen om enkele praktische afspraken te maken zoals:

- Welk materiaal zal de archivaris voorzien?
- Is er ook begeleiding voorzien bij enkele deelopdrachten?
- Indien de archivaris materiaal voorziet maar je als leerkracht de deelopdracht begeleidt, is het nuttig om voldoende informatie in te winnen over die documenten.

Eindtermen:

- **Mens en maatschappij - Maatschappij:**
 - 2.3. Kunnen met een zelfgekozen voorbeeld het nut en het belang aangeven van een collectieve voorziening, waarvoor de overheid zorgdraagt.
- **Mens en maatschappij - Tijd:**
 - 3.9. Tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
- **Mens en het muzische:**
 - 6.3. Genieten van het muzisch handelen waardoor hun expressiemogelijkheden verruimen.
 - 6.4. Vertrouwen op hun eigen expressiemogelijkheden en durven hun creatieve uitingen tonen.
- **ICT:**
 - 6. Kunnen met behulp van ICT voor hen bestemde digitale informatie opzoeken, verwerken en bewaren.

Inleiding

Brief Mieke

Hallo allemaal,

Hier is Mieke terug. Jullie ontdekten samen met mij al veel meer over mijn grootvader Dominicus Van Dingenen.

Weten jullie nog welke belangrijke documenten of 'aktes' jullie de vorige keer zagen? We leerden onder meer de geboorteakte en overlijdensakte kennen. Wist je dat er over jou ook zulke documenten bewaard worden? Jij hebt namelijk ook zo'n geboorteakte. En ook andere documenten worden bewaard van jou, je ouders, je grootouders, ... Maar... waar wordt dat dan allemaal bewaard? Helpen jullie mee?

Mieke

Materiaal

- Brief Mieke (inleiding)
- Film www.erfgoedbalen.be/den-boom-in

Klasgesprek

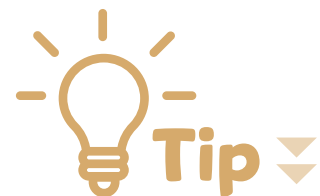
- Welke informatie wordt allemaal bewaard?
- Waar bewaar jij belangrijke dingen (breder dan informatie alleen)?
- En op welke manier bewaar jij deze dingen? Hoe draag jij er zorg voor deze dingen?
- Waar wordt belangrijke informatie bewaard?
- Hoe wordt deze informatie bewaard?
- Waarom zou informatie bewaard worden? Hierna kan je het filmpje over het archief bekijken.

Vrije exploratie

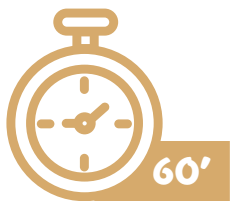
Jullie gaan zelf op bezoek naar het archief. De bedoeling is dat jullie "superarchivarissen" worden. Maar in het archief mag natuurlijk niet alles zomaar. Welke regels zou je maken voor jouw kamer of jouw archief als er mensen op bezoek zouden komen?

Brainstorm in de klas, dit zijn enkele van de regels:

- Niet te luid in het archief;
- Nergens aankomen zonder toestemming;
- Alles terugplaatsen op de juiste plaats;
- Nergens op schrijven;
- Niet eten of drinken;
- Rustig blijven;
- Geen jassen en tassen.

Tip ▾
De leerlingen kunnen eventueel zelf verbodsborden maken met hun regels.

Midden

Bezoek aan het lokale archief- en documentatiecentrum

Welkom door de archivaris

Voorleggen van de zelf opgestelde regels aan de archivaris. De archivaris geeft daarna aan in welke mate er overeenkomsten zijn met de regels van het lokale archief. Hij geeft ook aan welke aanvullende regels van toepassing zijn.

Concept: wie wordt superarchivaris?

Het archief heeft **4 belangrijke functies**. Om superarchivaris te worden, moeten de leerlingen voor elke functie een opdracht uitvoeren. Als alle opdrachten zijn uitgevoerd, mogen ze zichzelf superarchivaris noemen.

Praktische organisatie (de keuze is afhankelijk van het aantal leerlingen, het aantal begeleiders en de beschikbare ruimte in het archief). Klasgroep in twee of vier verdelen en in een roulatiesysteem de vier opdrachten laten doorlopen. Dit kan eventueel ook (gedeeltelijk) klassikaal uitgevoerd worden.

De functies van een superarchivaris zijn de volgende (zie film uit intro):

1. Verzamelen
2. Onderzoeken
3. Bewaren
4. Tonen

Functie I

Verzamelen

Info:

De archivaris verzamelt enkele belangrijke documenten om mee aan de slag te gaan.

Opdracht:

De leerlingen krijgen verschillende documenten aangeboden:

- Eerst sorteren de leerlingen de documenten volgens wat ze zelf belangrijk vinden.
- Dan sorteren de leerlingen de documenten volgens wat ze belangrijk vinden om te bewaren in het archief. Wat willen ze bewaren en waarom? Wat willen ze niet bewaren en waarom?

Klasgesprek:

Tijdens een gesprek kan je de volgende zaken aanhalen:

- Zijn de documenten die je voor jezelf belangrijk vindt anders dan die van het archief?
- Waarom zou je niet 2 dezelfde documenten bewaren. **Neemt veel plaats in.**
- Waarom is het belangrijk dat een akte (officiële tekst) zeker bewaard wordt? **Om te bewaren voor later, om meer te leren over onze geschiedenis, om later te kunnen onderzoeken (bv. als je zou willen weten wanneer je grootouders geboren zijn).**
- Kan een auto bewaard worden in een archief? Waar zouden voorwerpen wel bewaard kunnen worden? **Museum.**
- Wat zou er gebeuren als we niets zouden bewaren? **We zouden alleen maar weten wat we ons herinneren, veel informatie zou verloren gaan, we zouden niet altijd meer weten hoe het vroeger was.**

Materiaal

- 2 keer dezelfde oude foto van Dominic
- Een foto van een auto, een foto van een gsm, een kindertekening, een vakantiekaartje, een bidprentje, geboorteprentje, ...
- Enkele officiële documenten zoals bv. geboortekte, ...

Functie 2 ▶▶

Bewaren

Info:

Info eventueel uit te leggen door de archivaris.

Een document tiptop in orde houden (zuurtegraad, nietjes en elastiekjes verwijderen, geen plooiën, document herstellen, een digitale kopij maken). De archivaris kan de stappen doorlopen door een voorbeelddocument effectief op de correcte manier te bewaren.

Opdracht:

Nadenken hoe het komt dat een document onleesbaar of stuk kan worden. Door licht, door water, door het te kreuken, door het te veel te gebruiken, niet duurzaam materiaalgebruik, ...

Waar moeten we het zeker niet bewaren? In een vochtige ruimte, voor het venster, ...

Bijkomende info

Wanneer het document op de juiste manier bewaard is, moet het ook correct beschreven worden.

Op deze manier hebben we een mooi overzicht van alle documenten die in het archief zitten en kunnen we alle informatie ook gemakkelijk terugvinden.

Opdracht:

Welke informatie is er nodig om een document voldoende te beschrijven? Welke informatie zouden jullie willen noteren? Wat is er belangrijk om te weten? (Titel of omschrijving van de stukken, datering, omvang, wie is de auteur of archiefvormer, over wie gaat het stuk, inventarisnummer, ...)

Materiaal

- De archivaris kan een document met schimmel of met vage pen bovenhalen of foto's hiervan
- Extra materiaal: meetlint

Functie 3 ▶▶

Onderzoeken

Info:

De archivaris moet ook onderzoeken. Hij bekijkt als een echte speurdeus de documenten. Zo kan hij te weten komen wat er vroeger allemaal gebeurd is.

Opdracht:

Op zoek gaan naar informatie op een oude foto. Als leerkracht voorzie je een oude foto bijvoorbeeld van een plek in de schoolomgeving. Daarnaast neem je een recente foto van dezelfde locatie. Je kan ook gebruik maken van de foto's uit de bijlage.

Laat de leerlingen beide foto's onderzoeken.

Materiaal

- Oude en recente foto Oud Gemeentehuis

Functie 4

Tonen

Info:

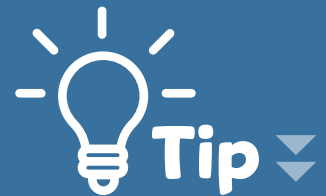
Naast stukken tonen bv. door het digitaal te maken, zorgt de archivaris ervoor dat we tussen al die papieren snel het document kunnen vinden dat we nodig hebben. Zo kunnen bezoekers van het archief die op zoek zijn naar bepaalde informatie snel geholpen worden.

Opdracht:

Aan de hand van een referentienummer gaan de leerlingen op zoek naar het juiste document.

Materiaal

- Referentienummer van een archiefdoos of document dat de leerlingen moeten zoeken.
- Voorzie meerdere referentienummers indien het om een grote groep gaat (voorzien door de archivaris).

Je kan de zoektocht ook extra context geven door een verhaal te integreren (bv. de burgemeester zoekt het telefoonnummer van de klokkenmaker want de klok van de kerk is kapot...)

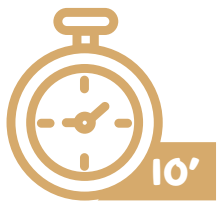
Nabespreking

Als de leerlingen alle opdrachten goed uitgevoerd hebben worden ze beloond. Nu jullie superarchivaris geworden zijn mogen jullie als beloning enkele 'speciale' documenten bekijken.

- Bespreek waarom het zo belangrijk is om oude zaken en documenten te bewaren.
- Wat bewaren mensen nog allemaal? Wat bewaar jij? Wat bewaren je ouders of grootouders? Zijn er verschillen in wat ze belangrijk vinden?
- Hebben bepaalde mensen in de familie dingen bewaard? Indien ja, kunnen ze dit eventueel eens meebrengen naar de klas. Dit is zeker geen verplichting.
- Wat zou jij zeker willen bewaren?

Materiaal

- De archivaris voorziet hier enkele speciale documenten bv. documenten van perkament, met een zegel, mooi geïllustreerde documenten...

Slot

Expressieve verwerkingsopdracht

De levende archivarismachine

Je verdeelt de klas in groepjes van een 5 à 6-tal personen. In elk groepje kiest elke leerling een taak uit van een archivaris en verzint er een beweging bij. Daarna moeten alle leerlingen in hun groepje de taken op elkaar afstemmen en in interactie de bewegingen uitvoeren. Zo vormen ze een 'levende archivarismachine'. (Bv.: een leerling krijgt een papier van de vorige leerling, die leerling haalt er een nietje uit, de volgende leerling stopt het papier in de doos en geeft de doos een naam, ...)

Muziek in het archief

Laat de leerlingen in groepjes brainstormen welke geluiden ze allemaal horen in het archief. Daarna maken ze er hun eigen 'compositie' van.

Promo voor het archief

Laat de leerlingen een promotiefilmpje bedenken over het archief (en laat ons zeker de resultaten zien).

Archiefbezoek

Brief voor de archivaris

Bijlage les 3

- Brief Mieke inleiding: druk af en stop in enveloppe.
- 2 keer dezelfde oude foto van Dominicus.
- Foto van een auto.
- Foto van een gsm.
- Kindertekening.
- Vakantiekaartje.
- Bidprentje.
- Geboorteprentje.
- Enkele documenten bv. geboorteakte.
- De archivaris kan een document met schimmel of met vage pen bovenhalen of foto's hiervan.
- Oude en recente foto (Oud gemeentehuis (oude verlichting vs. ledverlichting).
- Referentienummer van een archiefdoos of document dat de leerlingen moeten zoeken.

Beste archivaris,

In het kader van een educatief pakket rond "familiekunde" leek het ons erg zinvol om ook eens in contact te komen met een archief. De leerlingen ontdekten in de voorbije lessen al meer over de familie van het personage "Mieke", die de kleindochter was van Dominicus Van Dingenen (een bekende Balenaar uit de 19de eeuw). Ze zijn op zoek gegaan naar meer informatie over die familie (en bij uitbreiding ook over hun familie) en kwamen zo in de vorige les al in contact met enkele "archiefstukken", zoals een geboorteakte.

In deze les is het de bedoeling dat de leerlingen naar het archief trekken en er kennismaken met de 4 taken van een archivaris. Op die manier worden ze zelf een "superarchivaris".

Tijdens het eerste deel van deze les kregen de leerlingen al meer informatie over het archief en over de functies van een archivaris. Daarnaast brainstormden ze ook al over mogelijke regels die er in "hun" archief zouden moeten gelden.

Hierop volgend willen we de leerlingen graag laten kennismaken met een echt archief. Daarom zouden wij graag op bezoek komen in het archief om ter plekke een kijkje te nemen, een aantal opdrachten uit te voeren en eventueel een aantal historische documenten te kunnen bekijken. Voor de vier basisfuncties van een archief werden steeds opdrachten voorzien. De opdrachten kunnen door 1/4 of de helft van de klasgroep worden uitgevoerd of door de hele klas, afhankelijk van de begeleiding en de beschikbare ruimte. Er is meestal gekopieerd materiaal uit andere archieven ter beschikking om de opdracht uit te voeren, maar het zou fijn zijn als dat aangevuld of vervangen kunnen worden door "echte" documenten uit uw archief.

Hierbij alvast een lijst van enkele documenten die we per opdracht zouden kunnen gebruiken:

Opdracht 1: Een geboorteakte, een akte van de burgerlijke stand, een document dat u dubbel hebt, ...

Opdracht 2: Beschadigd materiaal (schimmel, scheuren, ...); enkele stukken (al dan niet beschadigd) die de leerlingen zelf mogen "invoeren" via een rapport.

Opdracht 3: Indien er materiaal over de straat of het gebouw van de school beschikbaar is kan dat klaargelegd worden. Eventueel een oude en een recente foto uit de omgeving.

Opdracht 4: Enkele referentienummers uit het depot van archiefstukken die de leerlingen moeten zoeken.

Daarnaast is het misschien ook mogelijk om een moment te voorzien om enkele interessante stukken uit uw collectie aan de leerlingen te tonen en er een woordje uitleg bij te voorzien, dat kan eventueel bij de kennismaking of bij het vertrek als beloning voor het uitvoeren van de opdrachten (bv. een oorkonde met zegels, ...).

Mijn familienaam

Achtergrondinformatie leerkracht:

In deze les gaan we na welke betekenis een voor- en familienaam heeft. Daarnaast maken de leerlingen ook hun eigen wapenschild.

Essentie van de les:

Samen met de leerlingen ontdek je waarom iedereen een voor-en familienaam heeft. Ook proberen we erachter te komen welke betekenis die namen hebben.

Voorkennis:

- Les 1: Mijn familieboom
- Les 2: Op speurtocht in het verleden

Benodigheden en voorbereiding:

- Websites met betekenis van familienamen (ongebruiksvriendelijk)
- Website met de verspreiding van familienamen
- Werkblaadjes bij de les (uit les 1)
- Prenten van wapenschilden

Eindtermen:

- **Mens en maatschappij - Tijd:**
 - 3.6 Hun afstamming aangeven tot twee generaties terug.
 - Kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijd evolueert.
 - Tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
- **Muzische vorming - Beeld:**
 - 1.4 Plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.
 - 1.6 Tactiele, visuele impressies, ervaringen, gevoelens en fantasieën op een beeldende manier weergeven.

Inleiding

Brief Mieke

Dag iedereen,

Kennen jullie eigenlijk mijn volledige naam? Die is eigenlijk Maria Rosalia Odrada Van Dingenen. Maar iedereen noemt me dus Mieke. Maria is mijn echte voornaam. Rosalia en Odrada zijn mijn 2de en 3de naam. Ik heb dus drie voornamen in totaal. Mijn familienaam is Van Dingenen. Ik heet dus anders dan mijn grootmoeder "Maria Rosalia Van Vlerken". Hoe zou dat komen, denk je?

Weet je wat Van Dingenen betekent? Het is eigenlijk afgeleid van een plaatsnaam in Duitsland: "Dingen".

Mijn overoveroverovergrootouder was dus misschien een Duitser, en toen kregen zijn kinderen de familienaam Van Dingenen.

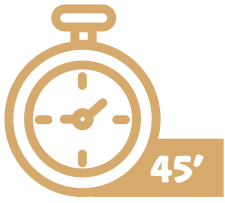
Grappig trouwens, Van Vlerken is afgeleid van het woord "vlerk". Dat betekent "een ongemanierd iemand". Wat zou mijn overoveroverovergrootouder uitgestoken hebben?

Maar genoeg over mij. Nu jullie meer weten over mijn familie, is het tijd om eens naar jullie familie te kijken.

Mieke

Materiaal

- Brief Mieke
- Naam noteren op het bord

Midden

Beroemde persoon

Is er misschien iemand in de klas die familie is van een bekende persoon?

De grootvader van Mieke was ook zeer gekend in Balen en omstreken. Zijn naam was Dominicus Van Dingenen.

- Van welke (bekende) persoon zouden jullie willen afstammen? Kan je uitleggen waarom?
- Hebben zij talenten die jij ook hebt? Welke? Was één van je voorouders misschien een acteur, schrijver, wielrenner, burgemeester, ...?

Voornaam

Mieke heeft drie voornamen (verwijzing naar het bord).

- Heb jij één voornaam of meerdere voornamen? Welke?
- Weet je waarom je ouders deze voornaam (of voornamen) hebben gekozen?
- Dan weet je misschien ook wat je voornaam betekent?
- Wat vind jij van je eigen voornaam? Keitof - een beetje saai - super origineel. Waarom vind je dat? Hoe had je anders willen heten?
- Mieke is eigenlijk een bijnaam. Het is een hippe naam voor Maria.
- Hebben jullie soms ook een bijnaam? Hoe kom je daaraan?

Familienaam

Wat is een familienaam eigenlijk?

- Je ouders kozen je voornaam. Hebben ze ook je familienaam gekozen?
- Van wie krijg je dan je familienaam?
- Heeft iedereen in jouw familie dezelfde familienaam?

Eventueel kan je als leerkracht verwijzen naar de nieuwe naamwetgeving. Sinds 2014 kan je namelijk twee familienamen hebben of de familienaam van je moeder dragen.

Daarna gaan we verder in op wat een familienaam kan betekenen. De leerkracht legt uit: Je kan familienamen indelen volgens hun herkomst of hun betekenis. Zo kunnen we vier 'soorten' familienamen onderscheiden: afstammingsnamen, eigenschapsnamen, beroepsnamen en geografische namen. Enkele voorbeelden van deze.

4 types familienamen:

Namen die verwijzen naar een voornaam

Een afstammingsnaam verwijst naar een ver familielid van jou (je overgrootvader, je betovergrootmoeder, ...): Simons, Hendrickx, Claessen, Van Lysebeth, Michiels, ...

Namen die verwijzen naar een eigenschap:

Een eigenschapsnaam verwijst naar een typische eigenschap van jouw voorouder, bv. een karaktertrek of iets lichamelijk: De Wilde, Vos, Ryckaert, Hoet, De Jonghe, De Prins, ...

Namen die verwijzen naar een beroep:

Misschien was je voorouder gekend voor zijn of haar beroep: Cuypers, Cools, Bylemans, Deckers, Vissers, De Saedeleer, ...

Namen die verwijzen naar een plaats:

Zij laten zien waar jouw voorouders hebben gewoond: Van Baelen, Brabants, Berghmans, Verbeeck, Vermeulen, Van Lommel, Van Dael, ...

Weet je nog welke soort familienaam Mieke had?

Voor de leerkracht:

Meer achtergrondinformatie omtrent deze soorten familienamen is te vinden via deze link: <http://familienaam.be/alles-over-familienamen/groepen>.

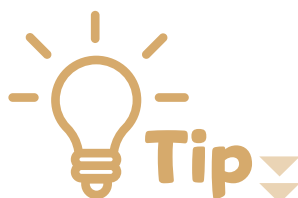
Hierna mogen de leerlingen vrij vertellen wat ze weten over hun familienaam:

- Wat betekent jouw familienaam?
- Waar komt hij vandaan?
- Welk soort familienaam is het (afstammingsnaam, eigenschapsnaam, beroepsnaam of geografische naam)?
- Welke familienaam zou je voor jezelf kiezen en waarom?

Materiaal

Om de betekenis van familienamen te achterhalen kan je volgende informatiebronnen gebruiken:

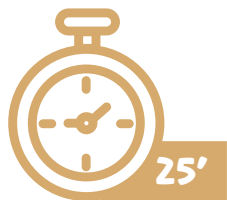
- Woordenboek familienamen (Debrabandere, F.) – te vinden in de Bib onder Taal en Communicatie **of**
- Overzicht van websites rond familienamen: <https://taalverhalen.be/over-namen/websites-namen/>

Het is voor kinderen erg leuk om de verspreiding van hun familienaam in België te zien op een kaart. Dit kan eenvoudig door de website www.familienaam.be te projecteren op een scherm in de klas.

extraTip

Via het invullen van hun familienaam in het zoekvenster op deze website zien de leerlingen hoeveel (familie)naamgenoten er in België woonden in 2008 en waar deze zich bevonden. Opgelet: familienamen moeten in het zoekvenster met de juiste hoofdletters ingevuld worden.

Slot

Slot: Brief Mieke

Hallo allemaal,

Mijn papa is erg trots op het "wapenschild" van zijn familienaam. Weet je wat een wapenschild is?

Een wapenschild is een tekening die symbool staat voor een familie of een groep mensen. Door de tekening op hun schild of vlag te plaatsen, lieten koningen en ridders zien tot welke familie ze behoorden. Elke familie kan een wapenschild hebben als hij dat wil, maar niet elke familie heeft er een. Er zijn dan ook strenge regels rond wapenschilden.

Je kan geen wapenschild gebruiken dat al bestaat. Je mag ook niet zomaar dieren, kleuren of speciale symbolen gebruiken. Die hebben allemaal hun eigen betekenis. Proberen jullie graag eens zelf een wapenschild te maken?

Mieke

Materiaal

- Brief Mieke (slot)
- Informatiebron heraldiek (terug te vinden in de Bib onder geschiedeniswetenschappen)
- Voorbeelden van verschillende wapenschilden (vormen, vlakverdeling, kleurgebruik, opbouw)
- Werkblaadjes

Wapenschild

Wapenschild van Balen

Op het schild staat Sint-Pieter, met in zijn rechterhand een sleutel en in zijn linkerhand een boek. Aan de rechterzijde van het schild staat een leeuw en aan de linker een griffoen. De twee schildhouders en Sint-Pieter zijn geheel in goud uitgevoerd.

Balen behoorde vroeger tot de Voogdij Mol, Balen en Dessel. Mol was de belangrijkste plaats van de Voogdij, wat verklaart waarom Sint-Pieter (beschermheilige Mol) en niet Sint-Andreas (beschermheilige Balen) achter het wapen staat.

Impressie: Kennismaking met wapenschilden

Kies een wapenschild uit:

De prenten van verschillende bestaande wapenschilden worden op de banken gelegd en de leerlingen mogen er elk één uitkiezen.

De leerkracht stelt volgende vragen:

- Waarom koos je dit schild?
- Wat staat erop?
- Waarom heb je het gekozen?

De leerkracht stelt gerichte vragen zodat de leerlingen leren wat een wapenschild is.

Expressie: Zelf een wapenschild ontwerpen

De leerlingen maken hun eigen wapenschild. Ze krijgen het kopieerblad met de vormen en kleursymboliek en met het stappenplan om hun wapenschild te maken. Eerst maken ze het ontwerp in potlood. Daarna zetten ze de lijnen in stift en beginnen ze met kleuren en versieren.

Ze volgen het stappenplan en houden rekening met:

- Vorm: Welke vorm vind ik mooi? Wat past er bij mij?
- Verdeling: We verdelen het schild in 2 delen. Kies ik voor een rechte of schuine verdeling?
- Kleuren: kies een metaalkleur en/of andere kleur.
- Afbeeldingen:
 - Ene kant: IK (Je goede eigenschappen, talenten of een dier waarmee je jezelf vergelijkt.)
 - Andere kant: MIJN FAMILIE (Symbool voor je woonplaats, eigenschappen of kenmerken van je familie, wat wil je familienaam zeggen?)
 - Spreuk: Plaats onder het wapenschild een spreuk die je zelf verzint. (Enkele voorbeelden: liefde overwint alles, wie het kleine niet eert is het grote niet weert, waar een wil is, is een weg ...)
 - Verdere afwerking: Wat kan je nog toevoegen aan je wapen?

Als de wapenschilden klaar zijn, kan je hiermee als leerkracht een tentoonstelling organiseren in de klas.

Bijlage les 4

- Brief Mieke inleiding: druk af en stop in enveloppe.
- Brief Mieke slot met wapenschild van de familie: druk af en stop in enveloppe.
- Voorbeelden van verschillende wapenschilden.
- Werkblaadje.

Bronvermelding wapenschilden:

- <http://users.telenet.be/stamboom/wapenschildenenzegels.htm>
- <http://www.westerlo.be/over-westerlo/huisstijl-en-wapenschild/oude-wapenschilden>
- <http://users.telenet.be/hkdemeiboomb.gullegem/laatste-tijdschrift.html>
- http://wijkraad-valkenburg.nl/?page_id=31
- <http://users.telenet.be/erikfl.ecyn/wapenschildkruibeke.html>
- http://www.west-vlaanderen.be/overwvl/beleid_bestuur/informatiecentrum/aanbodvoorscholen/westvlaandereninbeeld/Paginas/symbolen.aspx
- https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Wapenschild_Holsbeek.jpg
- https://nl.wikipedia.org/wiki/Wapen_van_Heerlen
- <http://publicdomainvectors.org/nl/vrije-vectoren/Gliwice-wapenschild-vectorillustratie/24209.html>
- <http://www.tielt.be/product/385/wapenschild>
- <http://publicdomainvectors.org/nl/vrije-vectoren/Vector-tekening-van-wapenschild-van-Bialystok-stad/24220.html>
- <http://publicdomainvectors.org/nl/vrije-vectoren/Vector-tekening-van-wapenschild-van-Boudry-stad/24793.html>
- <http://www.zulte.be/website/5-www/10-www.html>

Mijn eigen familiegeschiedenis

Achtergrondinformatie leerkracht:

In deze les zoomen we in op de eigen familiegeschiedenis. Tijdens de eerste les kregen de leerlingen de opdracht zelf informatie en foto's over hun familie op te zoeken. Op die manier kunnen ze hun eigen familieboom verder aanvullen. Tijdens de tweede les kregen ze de opdracht om als interviewer aan de slag te gaan. Ook hier wordt tijdens de les bij stilgestaan.

Essentie van de les:

De kinderen bespreken hun eigen familiegeschiedenis en ontdekken elkaars familiegeschiedenis. De kinderen komen te weten dat dingen (onderwijs, sport, reizen, spelen, ...) vroeger anders waren.

Voorkennis:

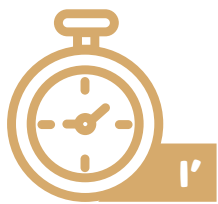
- Les 1: Mijn familieboom
- Les 2: Voorbereiding van het interview
- Les 4: Waar komt mijn naam vandaan?

Benodigheden en voorbereiding:

- In deze les wordt een grootouder (of grootouders) uitgenodigd in de klas om vragen te beantwoorden. Probeer zeker grootouders met diverse achtergronden uit te nodigen voor een diverse blik op het verleden (man/vrouw, afkomst, beroep). Laat grootouders op voorhand de thema's weten waarover je het wil hebben en vraag hen om hier eventueel foto's of voorwerpen rond mee te brengen.
- Indien ervoor gekozen wordt kan er ook een individueel interview thuis afgenomen worden.
- Werkblad bij de les.

Eindtermen:

- **Mens en maatschappij - Maatschappij:**
 - 2.7 Kunnen er in hun omgang met leeftijdgenoten op discrete wijze rekening mee houden dat niet alle kinderen in hetzelfde type gezin wonen als zijzelf.
- **Mens en maatschappij - Tijd:**
 - 3.6 Hun afstamming aangeven tot twee generaties terug.
 - 3.8 Kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijd evolueert.
 - 3.9 Tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
- **Muzische vorming - Beeld:**
 - 1.2 Door betasten en voelen (tactiel), door kijken en zien (visueel) impressies opdoen, verwerken en erover praten.

Inleiding

Brief Mieke

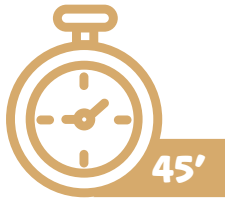
Dag iedereen

Hier Mieke terug. Jullie weten intussen al heel erg veel over mijn en jullie familie. Zo hebben jullie een familieboom gemaakt, kennen jullie mijn grootvader al een beetje, weten jullie waar er belangrijke documenten van personen worden bewaard en wat een voornaam of familienaam betekent.

Intussen gingen jullie ook als echte speurneuzen op zoek naar informatie over jullie familie. Ik ben erg benieuwd naar wat jullie ontdekt hebben...

Materiaal

- Brief Mieke

Midden

Deel 1: Eigen familiegeschiedenis

Stap 1

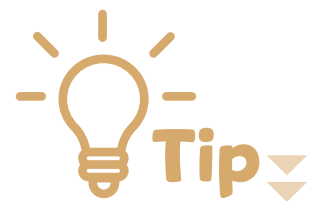
Bespreking in groepjes:

Algemene bespreking (verwerking van de vragen gesteld op het einde van les 1):

1. Wie heeft er ontdekt waar je familie vandaan komt? Wie heeft er familie die uit een ander land komt?
2. Heeft er iemand speciale dingen ontdekt?
3. Zijn er beroemde personen in je familie of iemand met een speciaal verhaal?

Materiaal

- Werkblad met vraagjes

Deel 1: Eigen familiegeschiedenis en Deel 2: Geschiedenis van de bezoekende grootouder(s) kunnen ook tegelijkertijd verlopen indien je de groep in twee splitst.

Stap 2

Foto's bekijken

(Op basis van de opdracht om foto's of voorwerpen mee te brengen na les 1).

Bekijken van meegebrachte foto's in groepjes:

1. Foto's door elkaar gooien, ontdek je wie familie is van wie?
2. Wie heeft een zus/broer?
3. Waar staat opa?
4. Toon eens de mama van jouw mama.
5. Welke foto's zijn het oudst? Welke zijn het recentst? Waarom?
6. Bekijken van de voorwerpen die werden meegebracht.

Materiaal

- Eigen meegebracht materiaal

Stap 3 ▶▶

Individueel

Familieboom helemaal aanvullen.

Jullie zochten intussen al heel wat op over jullie eigen familie. Probeer nogmaals je eigen familieboom te maken. Kan je nu al verder aanvullen?

Materiaal

- Familieboom les 1

Deel 2: Geschiedenis van de bezoekende grootouder(s)

Stap 1 ▶▶

Interview

De klas werd in les 2 verdeeld in een aantal groepjes. Elke groepje kreeg een thema (geboorte/huwelijk – school – vervoer – religie - ...) toegewezen. De groepjes stellen de vragen die ze graag wilden weten aan de grootouder.

Materiaal

- Neerslag vragen les 2

Stap 2 ▶▶

Klassikale nabespreking

Klassikale bespreking van het interview en overlopen van de vragen.

1. Wat is je bijgebleven?
2. Wat is er nu helemaal anders dan vroeger?
3. Wat is hetzelfde gebleven?
4. Wat vond je vroeger beter/slechter?

Slot

Brainstorm

Als je zelf iets wil bewaren voor later, wat zou jij dan bewaren?

Volgende les maken we onze archiefdoos/herinneringsdoos. Wat zou daar allemaal in komen? Kopieën van foto's, tekeningen van belangrijke voorwerpen voor jou, ...

Hoe moet je doos eruit zien? Uit welk materiaal zal je je doos maken?

Materiaal

- Kartonnen (schoen)doos (zelf te voorzien)

Bijlage les 5

- Brief Mieke.
- Werkblaadje met vragen.
- Familieboom (les 1).
- Kartonnen (schoen)doos.

Op reis in het verleden

Essentie van de les:

In deze laatste les van het lessenpakket herhalen en overlopen we nog eens enkele belangrijke inhoud. De leerlingen ontdekten al dat het vroeger anders was en konden zich inleven in de leefwereld van Dominicus en van hun voorouders. Nu bekijken ze nog eens de evolutie van dat verleden doorheen enkele tijdsperiodes. Daarnaast worden enkele belangrijke begrippen en inzichten uit de lessenreeks herhaald. Ze krijgen ook de tijd om aan hun archiefdoos te werken.

Voorkennis:

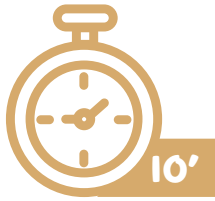
- Les 1: Mijn familieboom
- Les 2: Voorbereiding van het interview
- Les 3: Bezoek aan het Archief- en Documentatiecentrum van Erfgoed Balen (indien niet gezien kunnen enkele woorden m.b.t. het archief geschrapt worden)
- Les 4: Waar komt mijn naam vandaan?
- Les 5: Mijn eigen familiegeschiedenis

Benodigheden en voorbereiding:

- Oefening 1:
 1. De leerkracht legt de foto's uit de lesbundel klaar op een tafel.
 2. Muziekinstallatie wordt klaargezet.
 3. Indien er leerlingen een andere etnische achtergrond hebben, kan de leerkracht foto's zoeken uit de landen die in de klas vertegenwoordigd zijn.
- Oefening 2: Zelf meegebracht materiaal voor het maken van een archiefdoos.

Eindtermen:

- **Mens en maatschappij - Tijd:**
 - 3.6 Hun afstamming aangeven tot twee generaties terug.
 - 3.8 Kunnen aan de hand van een voorbeeld illustreren dat een actuele toestand, die voor kinderen herkenbaar is, en die door de geschiedenis beïnvloed werd, vroeger anders was en in de loop der tijd evolueert.
 - 3.9 Tonen belangstelling voor het verleden, heden en de toekomst, hier en elders.
- **Muzische vorming - Beeld:**
 - 1.4 Plezier en voldoening vinden in het beeldend vormgeven en genieten van wat beeldend is vormgegeven.
- **Muzische vorming - Drama:**
 - 3.2 Spelvormen waarnemen en inzien dat de juiste verhouding tussen woord en beweging de expressie kan vergroten.

Inleiding

►► Brief Mieke

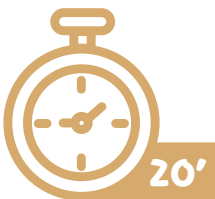
Dag iedereen,

Tijdens de lessen zijn jullie als echte detectives, interviewers en speurneuzen veel meer te weten gekomen over mijn familie. Maar jullie ontdekten ongetwijfeld ook leuke weetjes over jezelf en je familie. In deze les kijken we eens wat jullie allemaal bijgeleerd hebben.

Mieke

Materiaal

- Brief Mieke

Midden

►► Hoe leefden mensen vroeger?

Dag iedereen,

Weten jullie nog dat mijn opa meer dan 150 jaar geleden helemaal anders leefde? Hoe ging hij op reis?

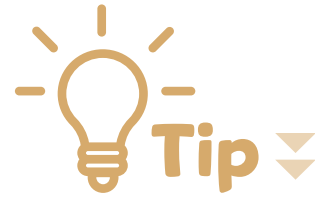
Laten we eens bestuderen hoe het vroeger was. We hebben hier allemaal foto's uit verschillende tijden. De tijdsperiodes waarover deze foto's gaan zijn: 1984, 1964, 1930, 1723, 1400.

Voor elke tijdsperiode zijn er drie foto's: een foto waarop je ziet welke kleren men toen aan had, een foto waarop je ziet hoe kinderen naar de klas gingen en een foto met het typische vervoersmiddel uit die periode.

Mieke

Materiaal

- Foto's van vervoersmiddelen, kledij en klassen uit de verschillende tijdsperiodes
- Muziekfragmenten van YouTube

In vijf hoeken in de klas ligt een afbeelding van een vervoersmiddel. De leerlingen zoeken uit waar de overige twee afbeeldingen van elke periode bij horen. Daarna observeren ze de hoeken.

Daarnaast kunnen er via YouTube fragmenten van muziek worden afgespeeld.

- De leerlingen beschrijven het gevoel dat deze muziek bij hen oproept. Je kan de leerlingen hierop vrij laten dansen.
- Daarna proberen de leerlingen te raden uit welke periode het fragment komt en bij de juiste foto's (periodes) te leggen. Eventueel kunnen de tijdsperiodes ook worden aangeduid op de tijdlijn.

De eerste oefening kan ook met een kleinere groep gebeuren terwijl de rest van de klas oefening 2, 3 en 4 zelfstandig maakt.

Je kan de kinderen tijdens de observatie de opdracht geven om als echte detectives te kijken naar de foto's.

Opdracht

Weten jullie hoe de mensen toen leefden?

De periodes worden overlopen en de leerlingen mogen vertellen wat ze denken te weten over de periodes.

1984

- Klasfoto: Vanaf die periode waren klassen bijna overal gemengd: jongens en meisjes zitten samen in de klas.
- Auto: Erop wijzen dat sommige auto's van toen nog steeds op deze auto lijken.
- Kledij: We zien veel gebruik van kleur.
- Muziekfragment: Queen – Radio Ga Ga.

Materiaal:

- Muziekfragment is terug te vinden via YouTube: www.youtube.com/watch?v=azdwsXLmrHE

1964

- Klasfoto: Enkel meisjes in deze klas, er waren nog geen gemengde klassen.
- Auto: Deze auto's zijn typisch voor deze periode, we zien ze vandaag nog zelden. Als we ze wel nog zien, is het meestal op een oldtimerevenement.
- Kledij: Het was de hippieperiode, niet iedereen was zo gekleed! Mannen hadden vaak ook lange haren.
- Muziekfragment: Simon and Garfunkel - Mrs. Robinson.

Materiaal:

- Muziekfragment is terug te vinden via YouTube: www.youtube.com/watch?v=9C1BCAgu2I8

1930

- Klasfoto: Enkel jongens in deze klas, er waren ook nog geen gemengde klassen.
- Auto: Deze auto is typisch voor deze periode.
- Kledij: Typische hoofddeksels en kleren met franjes.
- Muziekfragment: Benny Goodman – Sing Sing Sing.

Materiaal:

- Muziekfragment is terug te vinden via YouTube:
www.youtube.com/watch?v=r2S1I_ien6A

1723

- Geen klasfoto: de meeste kinderen bleven thuis om te helpen in het huishouden.
- Vervoer: De mensen reden met een koets/paard en kar of gewoon te paard of te voet.
- Kledij: We zien enkele kaartspelers en een dorpskermis. Merk de typische kledij op van de mensen in die tijd. We merken vooral de hoofddeksels op.
- Muziekfragment: Vivaldi – Four Seasons

Materiaal:

- Muziekfragment is terug te vinden via YouTube:
www.youtube.com/watch?v=GRxofEmo3HA

1400

- Geen klasfoto: In de middeleeuwen was het nog helemaal niet zo normaal (zoals vandaag) dat iedereen kon lezen en schrijven. Het waren vooral jongens (van rijke ouders) die naar school gingen.
- Vervoer: De mensen reden meestal gewoon op hun paard of gingen te voet. De rijken beschikten wel al over een koets; de middenklasse over een paard en kar.
- Kledij: Op de prenten is duidelijk welke kledij de rijken droegen. We zien zowel kledij voor mannen als voor vrouwen in die tijd.
- Muziekfragment: luitmuziek.

Materiaal:

- Muziekfragment is terug te vinden via YouTube:
www.youtube.com/watch?v=_Q8tfudsylQ

Vragen bij de foto's

- Waarom denk je dat deze foto bij deze tijd past?
- Zouden de kinderen toen ook al naar school gaan?
- Hoe deden ze dat als ze nog geen auto's hadden?
- Wat is anders/hetzelfde als nu? Is dit beter/slechter?
- ...

▶▶ Fantaseren in welke tijd je het liefst zou leven

De leerlingen krijgen de opdracht na te denken in welke tijd ze het liefst zouden geleefd hebben of nog zouden willen leven. Dit kan individueel of in grote (of kleine) groep besproken worden. Eventueel maken de leerlingen hierbij een tekening of schrijven ze dit neer.

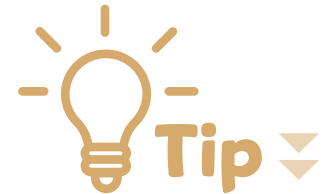
▶▶ Eigen archiefdoos maken

De leerlingen hebben in de vorige les nagedacht wat ze van zichzelf zouden willen bewaren voor later. Ze dachten na over het materiaal dat ze willen gebruiken en welke documenten ze willen bewaren. Nu maken ze hun eigen archiefdoos.

Materiaal:

Eigen materiaal van de leerlingen zelf voor het maken van een persoonlijke archiefdoos

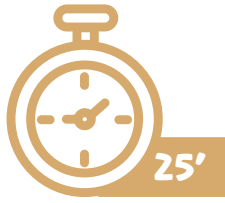
Leerlingen die geen materiaal meehebben, kunnen ook herinneringen tekenen of de opdracht krijgen om vanaf nu hun doos aan te vullen.

▶▶ Uitbeelden van termen

Herhaling van enkele termen. Eén leerling krijgt een term van de voorbije les en moet die uitbeelden. De andere leerlingen raden de term.

- Archivaris
- Grootvader
- Familiennaam
- Winkel
- Paard en kar
- Interview
- Wapenschild
- Familieboom
- Dominicus Van Dingenen
- Geboorteakte
- ...

Slot

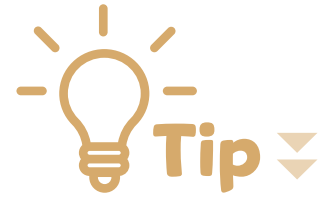

Slot: Brief Mieke

Dag iedereen

Ik zou jullie allemaal alvast heel erg willen bedanken om mij te helpen. Samen heb ik met jullie veel bijgeleerd over mijn familie en over mijn opa, Dominicus Van Dingenen. Hopelijk hebben ook jullie heel veel ontdekt over jullie familie, over jullie naam en over hoe mensen vroeger leefden!

Mieke

De resultaten van het onderzoek zouden in een mini-expo tentoongesteld kunnen worden in de klas, de school of zelfs in het Vrijtijdscentrum De Kruierie. Ouders of geïnteresseerden kunnen dan de expo bezichtigen, terwijl de kinderen iedereen begeleiden en meer uitleg geven over hun familiegeschiedenis.

Materiaal

- Brief Mieke

Bijlage les 6

- Brief Mieke (inleiding).
- Brief Mieke (midden).
- Brief Mieke (Slot).

Colofon

Samenstelling en redactie: Annelies Delnooz
Esther Keunen
Richard Vermeulen
Bram Dierckx

Tekeningen Mieke: Zjef Caers
Ontwerp: Het Zoeklicht

Uitgegeven door: Erfgoed Balen vzw
V.U.: Bram Dierckx, Voorzitter Erfgoed Balen vzw
www.ErfgoedBalen.be – info@erfgoedbalen.be
©2022 Erfgoed Balen vzw
D/2022/4953/41

Dit genealogisch lessenpakket werd geïnspireerd op 'Missia's missie: Op speurtocht in je familieverleden' (2017). Het oorspronkelijke pakket is uitgewerkt door de onderzoekslijn Erfgoededucatie van het expertisecentrum Onderwijsinnovatie VIVES Campus Tielt in opdracht van de Werkgroep Familiekunde uit de regio Pajottenland & Zennevallei.

In het bijzonder danken wij Erfgoedcel Pajottenland & Zennevallei voor het ter beschikking stellen van het originele pakket en de toestemming om hier een eigen, lokale variant van te maken. Daarnaast danken wij ook uitdrukkelijk Jolien Schroyen (Stuifzand) en Frans Renaerts (Familiekunde Vlaanderen Regio Kempen) om ons mee op weg te zetten.

Het pakket 'Hup! Den boom in!' kwam tot stand met dank aan de volgende instanties:

STUIFZAND

